

**Oponentský posudek disertační práce Ing. Petra Kotlase
Reflexe skupinových zájmů v procesu politického rozhodování:
institucionální přístup**

Oponent: doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

Disertační práce Ing. Petra Kotlase se zabývá procesem politického rozhodování z hlediska uplatnění skupinových zájmů. Teoreticky a metodologicky je práce zakotvena v (neo)institucionalistické tradici a soustřeďuje se na to, jak může institucionální přístup obohatit zkoumání politického rozhodování. Jde o téma, které představuje slibný potenciál z hlediska rozvoje teorie i praktické politiky.

Disertační práce má přehlednou kompozici; je rozdělena do čtyř kapitol, jež postupně rozvíjejí téma od vymezení politiky a demokracie přes institucionální přístup k analýze politiky a úlohu skupinových aktérů až k vlastní analýze tvorby politiky. První kapitola, která se zaměřuje na základní problémy a pojmy politiky, ústí do „neklasického“ pojetí demokracie, jež autor pokládá za vhodné východisko pro analýzu reflexe skupinových zájmů v procesu politického rozhodování. V této souvislosti rozebírá protiklad mezi politickou akceschopností a reprezentativností, charakterizuje koncept pluralitní demokracie a instituce polyarchie. V závěru této části se zaměřuje na kritéria demokratické autority, jež úzce souvisejí s politickou participací a artikulací skupinových zájmů. Druhá kapitola představuje hlavní fáze vývoje institucionalismu a přibližuje jeho analytický potenciál. Vývoj politických institucí může probíhat jako velice rychlý proces – autor tuto možnost demonstruje na příkladu anglické „slavné“ revoluce. Druhá případová studie je věnována Islandu, který je naopak příkladem vzniku institucionální rovnováhy. V závěru kapitoly autor ukazuje politické instituce v perspektivě konstituční politické ekonomie a prověřuje možnosti analogií mezi chováním či rozhodováním subjektů ekonomických a politických. Třetí kapitola je zaměřena na zájmové skupiny v politice. Těžiště zde představuje téma zájmové diverzity a Olsonova teorie zájmových skupin.

Vlastnímu politickému rozhodování a tvorbě politiky je věnována čtvrtá kapitola, která je nejrozsáhlejší částí celé disertace (téměř 40% textu). Autor se soustřeďuje na skupinové rozhodování (přidrží se Axelrodovy teorie kooperace) a přibližuje interaktivní model tvorby politiky založený na arénovém přístupu (aktéři, arény, agendy). Těžiště čtvrté kapitoly a vlastně i celé disertační práce představuje subkapitola věnovaná politickým sítím, na níž organicky navazuje subkapitola zaměřená na otázky spojené s lobbíngem, která ve svém závěru obsahuje i příklady uplatnění lobbíngu v praxi (soudcovská lobby v ČR, aktivity odpůrců dálnice D8, lobbisté z K Street ve Washingtonu D. C., lobbování bývalého českého eurokomisaře Teličky apod.). V poslední subkapitole se autor snaží své téma zasadit do kontextu globalizace a jejích doprovodných procesů (zde se přidrží Dahrendorfova pojetí), poukazuje na problém posilování homogenizace skupin, hrozbu atomizace a charakterizuje postmoderní výzvu, s níž se vyrovnává tvorba politiky.

Závěr celé práce spočívá v konstatování, že v analýze reflexe skupinových zájmů a v zevrubné analýze tvorby politiky je zatím institucionální přístup nedostatečně využíván. Z důležitých poznatků, k nimž práce dospěla, uveďme alespoň některé: Arénový přístup k tvorbě politiky rozšiřuje výzkumné pole tradičně institucionalizovaných arén (arény politických stran, arény legislativní a arény exekutivní) o arény s proměnlivými pravidly interakcí (aréna veřejnosti, aréna legislativní a aréna byrokratická). Institucionální přístup k analýze sítí tvorby politiky umožňuje odlišit fluidní a rigidní politické sítě, tedy síť s nízkou a vysokou

predikovatelností výstupu. V pluralitní demokracii dochází k legitimizaci stále širšího spektra diferencovaných zájmů.

Disertační práce Ing. Petra Kotlase se poněkud odlišuje od běžných disertačních prací, Text prozrazuje autorovu relativně dlouhou pedagogickou i publikační praxi v oboru, je tu patrný dlouho promyšlený přístup k tématu a dobrá znalost literatury, na níž své pojetí staví. Autorova zralost má ovšem i svůj rub. Autor tíhne ke kondenzovanému, mnohdy až k zkratkovitému vyjádření. Projevuje se to již u formulace cíle práce, která je až příliš stručná a obecná. Práci by prospělo, kdyby její cíl byl představen v rozvinutější podobě a doplněn výzkumnými otázkami. Na druhé straně ovšem není pochyb o tom, že autor si výzkumné otázky položil (v textu se postupně vynořují), jde jen o to, že je v úvodu výslovně neuvedl. Jistá zkratkovitost se projevuje i v částech, kterým autor sám podle vlastního vyjádření přikládá zvláštní význam, např. v závěru 3. kapitoly, kde pojednává o typologii zájmových skupin. Poněkud zkratkovitě působí i příklady uplatnění lobbingu v praxi v závěru čtvrté kapitoly. Zde navíc místy chybí odkazy (2.,4.,5.,6. a 7. příklad), chybí dokonce i odkazy k citacím (např. s. 121). U práce, která pojednává o skupinových zájmech by zřejmě neměly chybět některé sociologické studie (např. Z. Mansfeldové). Ke kladům disertační práce Ing. Petra Kotlase patří, že má dobrou jazykovou a grafickou úroveň, je psána srozumitelným jazykem, ocenit je třeba i logické strukturování textu.

K obhajobě mám dvě otázky:

1. Jakým způsobem si pojetí předložené v disertační práci poradí se současnými procesy v české politice, jež se vyznačují klientelizací politických stran, formováním skupinových aktérů a zájmů jakoby napříč arénami?
2. Tvorbu politiky a rozhodovací procesy dnes značně ovlivňují moderní sociální sítě. Jak se s nimi vypořádá autorovo pojetí? Jak je tomu v tomto případě z hlediska formování skupinových zájmů?

Závěrem mohu konstatovat, že Ing.Petr Kotlas zpracoval podnětnou disertační práci, v níž prokázal schopnost samostatné tvůrčí práce v oboru politologie. Proto doporučuji, aby Ing. Petru Kotlasovi byl po úspěšné obhajobě disertační práce udělen titul Ph.D.